

# School als Werkplaats – Friesland College

## Context, interventie, mechanismen en outcome

Succesvolle aanpakken in het mbo

oktober 2022 | NJi, ECBO



# Inhoudsopgave

<b>1</b>	<b>Inleiding .....</b>	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>Context van School als Werkplaats .....</b>	<b>4</b>
	2.1 Aanleiding .....	4
	2.2 Doelgroep .....	5
	2.3 Doel.....	5
	2.4 Randvoorwaarden .....	5
<b>3</b>	<b>De interventie School als Werkplaats.....</b>	<b>6</b>
	3.1 Aanpak en uitvoering.....	6
	3.2 Uitgangspunten .....	7
	3.3 Financieel kader.....	8
	3.4 Kwaliteitsbewaking .....	8
<b>4</b>	<b>Mechanismen van School als Werkplaats.....</b>	<b>10</b>
	4.1 Gelijkwaardigheid binnen het SAW-team.....	10
	4.2 Breed handelingsrepertoire in het SAW-team.....	10
	4.3 Samenwerking SAW'er en coach .....	10
	4.4 Bekendheid SAW'er bij studenten .....	11
	4.5 Laagdrempelig te benaderen.....	11
	4.6 Preventief handelen door nabijheid .....	12
	4.7 Een neutrale positie.....	12
	4.8 Aandacht voor studenten .....	12
	4.9 Prettig contact .....	12
<b>5</b>	<b>Resultaten van School als Werkplaats.....</b>	<b>13</b>
<b>6</b>	<b>Kansen voor versterken School als Werkplaats.....</b>	<b>14</b>
<b>7</b>	<b>Referentielijst .....</b>	<b>15</b>

# 1 Inleiding

Onderwijsinstellingen hebben als doel studenten succesvol door het onderwijs te leiden en te laten doorstromen naar een passende (vervolg)opleiding of duurzame (arbeids)participatie. Om dit ook voor kwetsbare groepen op mbo-niveau 1 en 2 mogelijk te maken, richten instellingen zich op samenwerking met partners uit jeugdhulp, toeleidend/afnemend onderwijs en bedrijfsleven.

In het onderzoek 'Succesvolle aanpakken van mbo-studenten in een kwetsbare positie' gaan onderzoekers en praktijkpartners na wat de werkzame elementen zijn in integrale aanpakken voor mbo-niveau 1 en 2. Dit betreft factoren in zowel organisatie als uitvoering die bijdragen aan een succesvol onderwijstraject van jongeren in een kwetsbare positie met uitstroom naar de arbeidsmarkt en/of doorstroom naar een volgend niveau.

In deze rapportage doen we dat voor de integrale aanpak 'School als Werkplaats' van het Friesland College. We beschrijven School als Werkplaats met behulp van de CIMO-methodiek<sup>1</sup>, waarbij we in beeld brengen:

- De context (C) waarin de interventie plaatsvindt, onder andere kenmerken van de fysieke omgeving en de doelgroep;
- het karakteristiek van de interventie (I);
- datgene wat de interventie teweegbrengt bij de studenten: de mechanismen (M);
- de resultaten van de interventie, ofwel de *outcome* (O) (meetbaar of merkbaar).

Daarbij toetsen en koppelen we de bevindingen uit literatuur<sup>2</sup> aan in de praktijk gevonden werkzame elementen, zoals genoemd door studenten en professionals.

Het lerend karakter van het onderzoek is belangrijk. Het beschikbaar maken van betrouwbare informatie over de uitvoering van interventies in samenhang met heldere doelen en de evaluatie daarvan, draagt bij aan een algemene kwaliteitsverbetering in het mbo. De instellingen verbeteren zichzelf en geleerde lessen worden verspreid binnen en buiten het project. Andere onderwijsinstellingen kunnen verkennen of ze werkzame elementen van een aanpak kunnen integreren in hun eigen aanpak.

Het onderzoek 'Succesvolle aanpakken van mbo-studenten in een kwetsbare positie' is gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). Aan het onderzoek is een academische begeleidingscommissie verbonden (zie colofon). We danken deze commissie voor haar bijdrage aan het onderzoek.

---

<sup>1</sup> Denyer, D., Tranfield, D., & Aken, J. van (2008). Developing design propositions through research synthesis. *Organization Studies*, 29, 393-413.

<sup>2</sup> Nji & ECBO (2021, juni). [Succesvolle aanpakken mbo-studenten in kwetsbare posities: een literatuurverkenning naar werkzame elementen](#). Utrecht/'s-Hertogenbosch: Nji/ECBO.

## 2 Context van School als Werkplaats

### 2.1 Aanleiding

In 2009 zaten het Friesland College en verschillende partijen om tafel om de aanpak van het grote aantal jongeren in de regio dat uitviel van school te bespreken. De partijen waren het eens dat er een compleet andere aanpak nodig was om het hoge aandeel voortijdig schoolverlaters (vsv) grondig aan te pakken. Ook bestond er intern bij het Friesland College de behoefte onder docenten om met zorginstellingen te kunnen overleggen over studenten.

Bestuurders van het Friesland College en gemeente Leeuwarden vonden elkaar in het idee om zorgorganisaties te integreren in het mbo. Waar nu verschillende disciplines waren aangesloten in Zorgadviesteams (ZATs), wilden ze dat deze professionals niet enkel mee zouden denken met het onderwijs, maar ook mee zouden doen. Op school zou een afspiegeling aanwezig moeten zijn van het complete hulpverleningsveld. Met deze nieuwe opzet zouden jongeren met problemen niet meer naar de zorgorganisatie hoeven, maar konden de problemen worden aangepakt op de plek waar de jongeren zijn: op school.

In 2010 kwamen de besturen van het Friesland College, gemeente Leeuwarden, provincie, jeugdhulpinstellingen en De Friesland Zorgverzekering met mondelinge afspraken tot een gezamenlijk commitment en werd gestart met 'School als Werkplaats' (SAW) als pilot. Verschillende zorgpartijen sloten zich aan. In eerste instantie werd deze aanpak enkel ingevoerd voor mbo-niveau 2 en op de locatie in Leeuwarden. In de loop der jaren werd dit uitgebreid naar alle opleidingen niveau 2 en niveau 1. Vanaf het studiejaar 2014/2015 is het SAW-team operationeel in alle BOL-opleidingen (van entree- tot en met niveau 4 mbo-opleidingen) in Leeuwarden en een klein deel van Heerenveen met een bereik van ruim 4200 studenten. Vanaf het studiejaar 2016/2017 is School als Werkplaats verder uitgebreid naar alle BOL-opleidingen in Heerenveen, waarmee het bereik van School als Werkplaats op 7700 studenten kwam. Eind 2019 is daar nog de extra inzet voor BBL-studenten en anderstaligen bijgekomen. Hiermee kwam het bereik van School als Werkplaats op ruim 9600 studenten. School als Werkplaats begeleidt deze studenten met veertig professionals vanuit elf instellingen voor (jeugd)hulpverlening en welzijnswerk (SAW'ers genoemd) en interne medewerkers van het Friesland College, die samen ruim vijfhonderd uur per week aan School als Werkplaats besteden<sup>3</sup>.

Wat doorslaggevend is geweest in de ontwikkeling, is dat het bestuur van het Friesland College het nooit heeft behandeld als pilot of experiment, maar als een nieuwe werkwijze. Daarnaast is aangehaakt op het project Voorlopers van ministerie van OCW over passend onderwijs. School als Werkplaats werd een van de koplopers binnen dit project Voorlopers.

---

<sup>3</sup> Aantallen op het moment van schrijven (juli 2022).

## 2.2 Doelgroep

School als Werkplaats richt zich op alle studenten van alle niveaus in de vijf scholen en hun opleidingen van het Friesland College. Het gaat om studenten die extra ondersteuning nodig hebben om hun diploma te behalen. Een groot deel van de studenten (met name op mbo-niveaus 1 en 2) heeft problemen op andere leefdomeinen dan school. De laagdrempelige aanpak van School als Werkplaats zorgt ervoor dat studenten tijdig ondersteuning krijgen zodat ze zich op school weer op hun opleiding kunnen richten. School als Werkplaats richt zich sterk op een preventieve aanpak. De SAW'ers werken met alle studenten. Problemen worden zodoende eerder gesignaleerd, besproken en aangepakt dan wanneer alleen studenten uit de eigen zorgpraktijk begeleid zouden worden.

Daarnaast worden docenten/coaches ontlast door School als Werkplaats. Door te werken in tandems kunnen coach en SAW'er zich op hun eigen expertise richten: onderwijs geven en zorg bieden. Ook leren ze van elkaars expertise.

## 2.3 Doel

School als Werkplaats heeft bovenal het doel om voortijdig schooluitval tegen te gaan. Doordat hulpverleners op school aanwezig zijn, kunnen problemen vroegtijdig gesignaleerd en aangepakt worden. Hierdoor blijft ook het aantal doorverwijzingen naar externe hulpverlening laag. Studenten vallen minder snel en korter uit en kunnen zich zo sneller weer richten op hun opleiding.

## 2.4 Randvoorwaarden

- **Duidelijke afspraken** De administratieve afspraken en inhoudelijke afspraken zijn gescheiden. Kaders rondom uren en bekostiging zijn vastgelegd op managementniveau. Inhoudelijke invulling verloopt tussen de SAW'ers en de teammanager van het Friesland College.
- **Draagvlak** Er dient commitment te zijn bij de bestuurders van de verschillende organisaties. Bestuurlijk overleg en praktijkvoorbeelden dragen bij aan dat commitment.
- **Betrokkenheid van zorgorganisaties** Nieuwe managers lopen mee om te ervaren hoe School als Werkplaats in zijn werk gaat.
- **Gesprekken op locatie** Functioneringsgesprekken van de SAW'er vinden altijd plaats op het Friesland College. Vaak is dit een gesprek met feedback van samenwerkende docenten en studenten.
- **Diversiteit in expertise** Door de combinatie van verschillende expertises worden SAW'ers onderling versterkt. Deze brede insteek draagt bij aan de kwaliteit van het concept. School als Werkplaats inzetten als versterking van de eerstelijnszorg zal afbreuk doen aan deze kwaliteit, doordat expertises dan verdwijnen.
- **Gelijkwaardige samenwerking** SAW'ers moeten elkaar echt zien als collega's en geen onderlinge hiërarchie voelen voor een goede samenwerking.
- **Professionele autonomie** De professional is 'in the lead' om te bepalen wat nodig is. Niet de organisaties of de wijze van bekostiging.
- **Vrije ruimte** De SAW'er moet voldoende tijd in de klas/bij de opleiding hebben om de studenten te leren kennen. Dat zorgt voor een lage drempel om hulp te vragen.

## 3 De interventie School als Werkplaats

### 3.1 Aanpak en uitvoering

De zorgstructuur van het Friesland College wordt 'Studenten Services' genoemd. Binnen deze Studenten Services vallen zorgcoördinatoren, pitstop en rebound (time-outvoorzieningen), een loopbaanteam, een vsv-trajectteam, vertrouwenspersonen en ook School als Werkplaats. De naam School als Werkplaats verwijst naar het feit dat de school de werkplaats van de hulpverleners is, daar moet het werk gedaan worden. De school is nadrukkelijk dus niet een vindplaats van waaruit de student doorverwezen kan worden naar hulpverlening.

Veel studenten ervaren tijdens de opleiding problemen die vaak buiten het onderwijs plaatsvinden, maar er wel voor zorgen dat ze zich minder goed op hun opleiding kunnen richten. School als Werkplaats kan de student dan vaak het steuntje of zetje geven dat nodig is om het probleem op te lossen of los te laten. Daarmee wordt erger voorkomen en ruimte gecreëerd om weer op de opleiding te kunnen focussen. Ook wanneer iemand toch nog uitvalt kan er door School als Werkplaats direct geschakeld worden.

De werkwijze van SAW'ers is met name preventief. Studenten kunnen hen aanspreken of een afspraak plannen. Tegelijkertijd houden de SAW'ers ook zelf een vinger aan de pols doordat ze veel in de klas aanwezig zijn. Samen met de coach letten ze op de gezondheid en ontwikkeling van de studenten en bespreken ze eventuele signalen. Vaak is met enkele gesprekken de student weer verder geholpen. Mocht er meer gesprekken nodig zijn, kunnen SAW'ers ook licht pedagogische ondersteuning of meer intensieve begeleiding bieden.

#### Leidende principes School als Werkplaats

De SAW'ers zijn verdeeld over de opleidingen. Ze vullen hun rol in over alle jaargangen van een of meerdere opleidingen, waardoor ze de studenten over de jaren ook beter leren kennen. De werkwijze per opleiding verschilt, de SAW'ers en coaches vinden samen een werkzame invulling. Zo zijn sommige SAW'ers op vaste momenten aanwezig in de klas en andere SAW'ers aanwezig in de open ruimte waar gestudeerd wordt. Wel zijn er drie leidende principes: de SAW'er kan snel aanwezig zijn (laagdrempelig), heeft een breed handelingsrepertoire en biedt directe ondersteuning aan studenten en docenten.

#### Samenwerking SAW'ers, docenten (coaches) en studenten

De SAW'ers samen vormen een team. Allen zijn generalist voor hulpvragen van studenten, maar iedere SAW'er heeft ook een eigen specialisme, afhankelijk vanuit welke zorg- of welzijnsorganisatie men werkt. Door de variatie aan specialismen is het team ondersteunend aan elkaar en kunnen collega-SAW'ers geconsulteerd of ingezet worden wanneer er behoefte is aan specialistische kennis. Vanuit het Friesland College is een teamleider aangesloten.

De SAW'er trekt gezamenlijk op met de student en coach (docent), aansluitend bij de wensen en behoeften van de student. Er wordt gewerkt vanuit mogelijkheden van de student, niet vanuit problemen. Belangrijk zijn de 'driehoek'-gesprekken tussen SAW'er, student en docent. Samen

stemmen zij af wat de extra ondersteuning vergt en hoe dit impact kan hebben op de opleiding. Het uitgangspunt is dat het niet ten koste gaat van het kunnen behalen van het diploma; het moet daar juist ondersteunend aan zijn.

Docenten sparren met de SAW'er over hun studenten. Door een heldere taakverdeling (docent richt zich op het onderwijs, SAW'er op zorgkant) en een gezamenlijk doel (zorgen dat de student een diploma haalt) kunnen beide professionals vanuit hun rol samenwerken en de studenten verder helpen. Het ontzorgt docenten dat zij niet het gevoel hebben ook de rol van zorgmedewerker te moeten vervullen. Dit kan erg ingewikkeld zijn en bovendien is het niet hun professe. Ook leren SAW'ers en docenten van elkaar. Zo kunnen docenten wat opsteken over omgaan met lastig gedrag en leren SAW'ers van docenten meer over de onderwijskundige kant van het werk.

## 3.2 Uitgangspunten

### **Nabijheid voor studenten en docenten**

De SAW'er is letterlijk nabij door de aanwezigheid in de klas. SAW'ers zijn tussen acht en twaalf uur per week aanwezig op school. Doordat ze vanaf het begin van het schooljaar aanwezig zijn, zijn het bekende personen voor de studenten. De SAW'er 'hoort bij de opleiding', waardoor de stap om de hem of haar aan te spreken kleiner wordt. De student hoeft niet extern hulp te zoeken, want vindt die dichtbij. De drempel naar externe hulp is hoger, deels door de afstand, maar ook door het stigma. Door de bekendheid en het preventief handelen van de SAW'er rust er minder stigma op het aanspreken van de SAW'er.

### **Snelheid en doeltreffendheid**

Door de aanwezigheid van SAW'ers kan er direct gereageerd worden als acute hulp noodzakelijk is. Er is op iedere locatie altijd een SAW'er aanwezig. SAW'ers zijn ook altijd telefonisch bereikbaar wanneer ze niet op het Friesland College werken. En als ze niet aanwezig zijn, kan gemakkelijk een andere SAW'er ingeschakeld worden. Er zijn korte lijnen tussen de SAW'ers en ze vullen hun taak samen in.

### **Respectvol en laagdrempelig in het contact met studenten**

Aandacht geven en respectvol reageren zijn kernelementen van de omgang van SAW'ers met studenten. Er wordt een luisterend oor geboden en niet direct geoordeeld. Vaak kan het voor een student voldoende zijn om even het hart te luchten. Daarnaast mogen alle onderwerpen met SAW'ers besproken worden, waar het contact met de coach zich toespitst op onderwijsgerelateerde zaken.

### **Breed handelingsrepertoire: alle expertise binnen één team**

SAW'ers zijn vanuit hun reguliere werk voor de eigen instelling breed georiënteerd en kunnen daardoor veel problemen van studenten bespreken. Ze weten echter ook de grens van hun eigen kunnen. Doordat er elf zorg- en welzijnsinstellingen zijn aangesloten, is er een breed palet aan expertises en kunnen ze terugvallen op collega-SAW'ers. SAW'ers hebben onderling veel contact (face to face, telefonisch of via de groepsapp) om elkaar te consulteren voor specifieke problematiek. Ook kunnen andere SAW'ers tijdelijk ingeschakeld worden om bij te dragen aan de ondersteuning van een student. Voor bijna alle vragen is expertise binnen het SAW-team te vinden.

### Directe ondersteuning, zonder schotten

SAW'ers reageren direct zelf op de vraag van de student. Dat studenten niet worden doorverwezen, zorgt ervoor dat ze ook een volgende keer weer gemakkelijk een vraag zullen stellen. Alleen als het echt nodig is, wordt doorverwezen. De bedoeling is echter vanuit het preventieve kader om problemen zo vroeg mogelijk te ondervangen. Ook zijn er geen schotten tussen de SAW'ers van de verschillende instellingen. De samenwerking binnen het SAW-team is horizontaal, er is geen hiërarchie en er wordt samengewerkt aan hetzelfde doel: de student verder helpen, zodat deze door kan gaan met de opleiding en een diploma kan halen.

## 3.3 Financieel kader

Alle SAW'ers werken acht tot twaalf uur per week in de leer- en werkomgeving van de student. Veertig SAW'ers besteden samen ruim vijfhonderd uur per week aan ruim 9600 studenten. Op mbo-niveaus 1 en 2 wordt gerekend met per week vier uur School als Werkplaats per veertig studenten. Op de niveaus 3 en 4 is minder SAW-inzet per student beschikbaar: per week vier uur per tachtig studenten.

Er wordt uitgegaan van 15,00 euro op jaarbasis per student. Friese gemeenten financieren 13 procent. Gemeenten Leeuwarden en Heerenveen financieren extra: respectievelijk 17 procent en 3 procent. Dat komt neer op een totaal van 33 procent van de SAW-begroting. De Friesland Zorgverzekeraar financiert 33 procent van de uitvoering vanuit een experimenteerregeling en het Friesland College 33 procent. Deze worden bekostigd vanuit de middelen voor passend onderwijs en de kwaliteitsagenda. Tevens financiert het Friesland College de teamleider en inhoudelijk medewerker, totaal 1.4 fte, en de overhead.

## 3.4 Kwaliteitsbewaking

Binnen School als Werkplaats wordt regelmatig gesproken over de gevraagde en gewenste kwaliteit. De kwaliteitszorg van School als Werkplaats is belegd in de zorg- en overlegstructuur van het Friesland College. Kwaliteitszorg komt aan bod door wekelijkse casuïstiekbespreking, SAW-teamvergaderingen, functionerings- en professionaliseringsgesprekken en periodiek overleg met de bestuurlijke ondersteuningsgroep (inclusief directie). Er is een kwaliteitsagenda voor School als Werkplaats opgenomen in het Koersplan 2019-2022 van het Friesland College<sup>4</sup>. Van hieruit worden nieuwe initiatieven en verbeteringen opgezet.

De kwaliteit ontstaat door de wijze hoe samenwerking wordt ingevuld. Door frequent contact en een gelijkwaardige werkrelatie verbeterd de samenwerking tussen SAW'ers onderling en met docenten continu. Collegiale afstemming en ondersteuning en 'jezelf beschikbaar opstellen' vertalen zich in een positieve energie waarmee professionals elkaar onderling versterken en enthousiasmeren. Dit enthousiasme straalt af op de studenten. Dit, volgens de school essentiële deel van de kwaliteit, is niet omschreven, wordt niet gemeten en is moeilijk tastbaar te maken.

---

<sup>4</sup> Friesland College (2019, januari). [Koersplan Friesland College 2019-2022. Waar leren werkt.](#)



### Bewaking activiteiten

Een belangrijk deel van School als Werkplaats wordt gevat in professioneel contact, aandacht en aanwezig zijn daar waar je de student kan ontmoeten. Bijvoorbeeld in de klas, tijdens een bezoek aan een coach-uur of door een praatje aan te knopen in de gang of op het plein. Uit gevoerde gesprekken bleek dat 'vrij rondlopen' veel oplevert, maar dat hier vaak te weinig tijd voor was, omdat agenda's vol stonden met afspraken. Inmiddels plannen SAW'ers het als onderdeel van hun dagelijkse taak. Verder spreken ze onderling af dat er altijd minimaal een SAW'er aanwezig is op school, zodat er in alle gevallen direct met een van hen geschakeld kan worden.

### Monitor

Na enkele jaren School als Werkplaats wilden het Friesland College en samenwerkingspartners zicht op hebben op de werkzame elementen, resultaten, en mogelijkheden voor doorontwikkeling van deze interventie. In 2015 is daarom een [monitor](#) ontwikkeld door BMC/TNO.

Het Friesland College neemt jaarlijks een uitgebreide monitor<sup>5</sup> af, waar School als Werkplaats een integraal onderdeel van is. Elementen uit de monitor van BMC/TNO zijn hier in opgenomen. De monitor combineert kwalitatieve en kwantitatieve instrumenten. De kwantitatieve indicatoren richten zich op het proces (urenbesteding, doorverwijzingen) en het maatschappelijk resultaat van School als Werkplaats in combinatie met alle andere inzet op de instelling (vsv-cijfers en diplomarendement). Het maatschappelijk rendement kan niet direct in relatie gebracht worden met School als Werkplaats (zie hoofdstuk 5). Het wordt wel systematisch gemeten, geëvalueerd en besproken met de betrokken gemeenten en zorgverzekeraar.

Kwalitatieve indicatoren die in beeld gebracht worden, zijn bijvoorbeeld de perceptie van SAW'ers, docenten/coaches en studenten over wat goed werkt aan School als Werkplaats en wat beter zou kunnen. Ook houden SAW'ers voor de monitor gedurende een week een logboek bij om hun activiteiten in beeld te brengen. De uitkomsten van de monitor worden geanalyseerd en besproken op directie- en bestuursniveau. Er worden vervolgens verbeteracties aan gekoppeld. Alle uitkomsten worden jaarlijks gedeeld via de website en zijn daar voor iedereen in te zien<sup>6</sup>. Voor resultaten uit de monitor zie hoofdstuk 5.

---

<sup>5</sup> Friesland College (2016-2019). [Monitor School Als Werkplaats. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen](#).

## 4 Mechanismen van School als Werkplaats

### 4.1 Gelijkwaardigheid binnen het SAW-team

SAW'ers werken samen binnen een team en hebben goed onderling contact. Ze geven aan dat er hiërarchie is, terwijl die vaak wel (onbewust) bestaat tussen hulpverleners van verschillende organisaties. Ook zijn er korte lijnen met de teamleider van het Friesland College. Iedereen heeft een eigen expertise waarvoor ze gewaardeerd en geconsulteerd worden door collega-SAW'ers. Er zijn geen schotten omdat de SAW'ers één team vormen en de samenwerking zoeken om hetzelfde doel te bereiken: de student zo goed mogelijk te ondersteunen zodat deze zijn of haar opleiding kan vervolgen en een diploma kan halen. En dan gaat het niet enkel over de studenten van de eigen opleiding waar de SAW'er verantwoordelijk voor is.

### 4.2 Breed handelingsrepertoire in het SAW-team

Alle expertises zijn aanwezig in het SAW-team, waardoor veel verschillende vormen van (lichte) hulp geboden kunnen worden binnen school. Bij een eerste gesprek heeft een student een professional tegenover zich die al meteen ondersteuning kan bieden. SAW'ers kunnen ook terugvallen op collega's met specifieke kennis en leren van elkaar. Hierdoor hoeft minder snel doorverwezen te worden. In slechts 1 procent van de casussen wordt doorverwezen naar hulp buiten school. In de overige gevallen kan het SAW-team de juiste ondersteuning bieden en de studenten weer op weg helpen bij hun opleiding.

### 4.3 Samenwerking SAW'er en coach

De SAW'ers en coaches (docenten) werken samen. Ze kunnen sparren over het gedrag van studenten en er zijn meer ogen op de klas gericht waardoor meer zaken opvallen. Doordat beiden een ander professioneel perspectief hebben, kunnen ook andere signalen opgemerkt worden<sup>7</sup>. Samenwerking is gebaat bij professionals die weet hebben van elkaars expertise en kunde, die weten bij wie ze terecht kunnen met bepaalde vragen en die vertrouwen hebben in elkaars kwaliteit en wijze van handelen en communiceren<sup>8</sup>. Het helpt ook in het duiden van situaties. Studenten kunnen niet aan coach en SAW'er een ander verhaal vertellen en daardoor 'wegduiken'. Bovendien merken studenten op dat het prettig is als de coach door de SAW'er bijgepraat wordt, zodat deze ook beter met de student om kan gaan.

Door de aanwezigheid van de SAW'er kan de coach zich meer op de onderwijsgevende functie richten. De coach kan de niet-onderwijsgerelateerde zorgen van de student met de SAW'er bespreken en vervolgens loslaten.

<sup>7</sup> Nederlands Jeugdinstuut (2017). *Kenniskaart 'Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp'*. Utrecht: Nji.

<sup>8</sup> Meurs, P. et al. (2016). *Een gedurfde ambitie. Veelzijdig samenwerken met kind en gezin*. Den Haag: Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.

## 4.4 Bekendheid SAW'er bij studenten

Steun van belangrijke volwassenen in de omgeving is een van de tien beschermende factoren voor jeugdigen<sup>9</sup>. Volgens het help-seeking-model van Cramers zorgt het ervaren van steun ervoor dat er minder stress wordt ervaren én dat men eerder geneigd is om hier hulp bij te vragen<sup>10</sup>. SAW'ers zijn vanaf de start van het jaar aanwezig in de klas en zouden daardoor een bekend gezicht voor de studenten moeten zijn. Ze zijn bovendien meerdere jaren betrokken bij dezelfde klas. Het onderhouden van langdurige contacten vormt de kern van de presentietheorie<sup>11</sup>. Deze theorie beschrijft hoe professionals (zouden moeten) optreden om de meest kwetsbaren te ondersteunen. Toch geven niet alle studenten die we hebben gesproken aan te verwachten dat alle klasgenoten de SAW'er kennen. Bij de klassen waar de SAW'er zich in het begin van het jaar heeft voorgesteld is dat wel zo.

Andersom is het ook handig dat de SAW'er de studenten al kent. Die weet hoe een student zich in de klas gedraagt en kennen die al enigszins voordat hij of zij met een vraag of probleem bij de SAW'er komt. Dit helpt om een beeld te krijgen van de situatie.

## 4.5 Laagdrempelig te benaderen

SAW'ers komen makkelijk en veel in contact met studenten doordat ze laagdrempelig te benaderen zijn. Onderdeel van hun taak is dat SAW'ers rondlopen op school en in de klas aanwezig zijn, waardoor studenten hen even vlug wat kunnen vragen. Er hoeft niet vooraf een afspraak te worden gepland en er is geen wachtrij. De bekendheid van de SAW'er draagt bij aan de laagdrempeligheid: sommige studenten durven de SAW'er aan te spreken doordat het een bekend gezicht is. Studenten vinden het vooral prettig dat ze de SAW'er altijd een berichtje kunnen sturen. Op de SAW'er afstappen is voor sommige studenten nog wel lastig.

Door de aanwezigheid van SAW'ers in de normale schoolsituatie wordt hun functie ook minder zwaar beladen voor de studenten. Er kan een stigma zijn rond het gebruikmaken van ondersteuning. Op de SAW'er rust dat stigma niet (of minder). Studenten hebben een gesprek met die persoon en niet met een hulpverlener. Uit de literatuur weten we dat wanneer er minder stigma ligt op het vragen om hulp, studenten positiever staan tegenover hulp vragen en dat ook daadwerkelijk vaker doen<sup>12</sup>.

---

<sup>9</sup> Ince, D., Yperen, T. van, & Valkestijn, M. (2019). *Top tien beschermende factoren. Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstuut.

<sup>10</sup> Cramer, K.M. (1999). Psychological Antecedents to Help-Seeking Behavior: A Reanalysis Using Path Modeling Structures. *Journal of Counseling Psychology*, 46, 3, 381-387.

<sup>11</sup> Baart, A. (2001). *Een theorie van de presentie*. Utrecht: Boom Lemma Uitgevers.

<sup>12</sup> Hantzi, A., Anagnostopoulos, F., & Alexiou, E. (2019). Attitudes Towards Seeking Psychological Help: An Integrative Model Based on Contact, Essentialist Beliefs About Mental Illness, and Stigma. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 26, 142-157. <https://doi.org/10.1007/s10880-018-9573-8>

## 4.6 Preventief handelen door nabijheid

Door in de buurt te zijn van de studenten is de SAW'er in staat preventief te werk te gaan. Signalen worden sneller opgepikt, door SAW'er of docent, of studenten spreken de SAW'er even aan als hen iets dwars zit. Doordat SAW'ers er altijd zijn – ook als er geen problemen zijn – wordt het vragen om hulp genormaliseerd. Hierdoor is vaak een enkel gesprek of lichte hulp voldoende om de student weer verder te helpen. Veel situaties kunnen zodoende worden opgelost voordat ze verergeren. Studenten lijken niet door te hebben dat er preventief gehandeld wordt. Zij ervaren steun die ze nodig hebben, zonder het gevoel te hebben dat een ernstigere situatie is voorkomen.

## 4.7 Een neutrale positie

Coaches werken voor de school en dat maakt hen niet neutraal. Er zijn grenzen vanuit hun functie in hoeverre zij studenten kunnen ondersteunen. SAW'ers zijn neutraal, ook in de ogen van studenten. Bij hen kunnen zaken uit andere leefdomen dan onderwijs worden besproken. Ze oordelen niet, wat maakt dat studenten hen makkelijk kunnen vertrouwen.

## 4.8 Aandacht voor studenten

Aandacht via kleine handelingen, bijvoorbeeld een groet, een schouderklop, zijn belangrijk en vormen mede de kern van het werk van de SAW'ers. Ook dit punt zien we terug in de presentietheorie<sup>13</sup>. Aandacht is daarin hét sleutelwoord. In de verbondenheid die ontstaat, wordt duidelijk wat er kan worden gedaan kan en wat er moet worden gelaten. Het geeft de student een gevoel van 'gezien worden'. Hier gaat een sterk preventief karakter van uit. Tijdens de gesprekken ervaren studenten dat er goed wordt geluisterd en doorgevraagd om tot de kern te komen.

## 4.9 Prettig contact

SAW'ers zijn prettig in hun contact met de studenten. Professionals die werken volgens de presentietheorie zijn hartelijk en informeel. Er wordt ook qua taal aansluiting gezocht bij de student. De studenten vinden dat ze makkelijk kunnen praten met de SAW'ers, ze kunnen hun hart luchten als ze daar behoefte aan hebben. Ze kunnen met al hun vragen terecht, er wordt niet geoordeeld, maar naar oplossingen gezocht. Ook dit zijn kenmerken van de presentietheorie<sup>14</sup>. Door alle vragen – ook kleine – op te pakken, wordt het vertrouwen gewonnen dat men ook bij grote(re) hulpvragen van betekenis kan zijn. Studenten worden 'serieus genomen zonder dat de persoon [de SAW'er] zelf heel serieus is'. Die prettige verstandhouding zorgt voor openheid en de mogelijkheid om stappen voorwaarts te maken.

---

<sup>13</sup> Baart, A. (2001). *Een theorie van de presentie*. Utrecht: Boom Lemma Uitgevers.

<sup>14</sup> Idem.

## 5 Resultaten van School als Werkplaats

Het primaire doel van School als Werkplaats is het voortijdig schoolverlaten verminderen.

BMC/TNO heeft in 2015 een monitor ontworpen die jaarlijks wordt uitgevoerd<sup>15</sup>. De monitor bestaat uit kwalitatieve en kwantitatieve metingen:

Kwalitatief:

- Een tijdschrijfinstrument, gedurende een maand bijgehouden door de SAW'ers;
- een logboek, een week lang bijgehouden door de SAW'ers;
- groepsinterviews met studenten, docenten/coaches en SAW'ers.

Kwantitatief:

- Aantal studenten dat gezien is door SAW'er;
- aantal doorverwijzingen naar hulp binnen en buiten de instelling;
- vsv-cijfers;
- diplomarendement.

De cijfers uit de monitor geven een beeld, maar kunnen niet direct toegeschreven worden aan enkel het inzetten van School als Werkplaats. Ze hangen samen met het reguliere onderwijs dat gegeven wordt, andere interventies binnen de school en met landelijke trends.

Uit de monitor van 2019 blijkt dat het Friesland College het doelpercentage voortijdig schoolverlaters haalt dat is afgesproken in de vsv-convenanten tussen het Ministerie van OCW, gemeenten en het onderwijs. Op niveau 2 daalt het vsv-cijfer binnen het Friesland College ten opzichte van het jaar daarvoor. Voortijdig schoolverlaten op niveaus 3 en 4 stijgt, gelijk aan de landelijke trend. Zowel landelijk als op het Friesland College worden als voornaamste redenen voor uitval genoemd: de aantrekkelijke arbeidsmarkt, toenemende multiproblematiek onder jongeren en een toenemend aantal verkeerde studiekeuzes.

Doordat hulpverleners op school aanwezig zijn, kunnen problemen vroegtijdig gesignaleerd en aangepakt worden. Bijkomend resultaat van School als Werkplaats is dat er minder doorverwijzingen naar externe lichte en zwaardere zorg plaatsvinden.

---

<sup>15</sup> Friesland College (2016-2019). [Monitor School Als Werkplaats. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen.](#)

## 6 Kansen voor versterken School als Werkplaats

### Vanuit de monitor van het Friesland College<sup>16</sup>

- **Eigen medewerkers opleiden tot SAW'ers** Omdat de financiering voor een groot deel niet structureel is, ziet de school kansen in meer medewerkers op te leiden tot SAW'er.
- **Online mogelijkheden versterken** De school wil de online mogelijkheden van/voor School als Werkplaats verder ontwikkelen.
- **Betrokkenheid kwaliteitszorg verbreden** Men wil de terugkoppeling naar en het betrekken van studenten en docenten bij de kwaliteitszorgcyclus en (het vaststellen van) verbeterpunten verstevigen.
- **Mogelijke ontwikkeling nieuwe expertise** Door de professionele uitwisseling binnen School als Werkplaats ontwikkelt zich gaandeweg mogelijk een nieuw soort expertise/nieuwe professional. Dit zou de school verder willen onderzoeken.
- **Onafhankelijker monitoring** De interviews van de monitor worden nu afgenomen door mensen die zeer nauw betrokken zijn bij het resultaat van de monitor. Men wil kijken of het uitmaakt als de interviews door 'buitenstaanders' worden afgenomen.

### Vanuit SAW'ers

- **Nog meer in de klas aanwezig zijn** Zodat er vaker preventief ingegrepen kan worden en direct gehandeld indien nodig.
- **Bijdragen aan een gezonde groepsdynamica** Bij een 'gezonde' klas gaan studenten vaker met plezier naar school, letten ze op elkaar en ondersteunen ze elkaar. In dit proces zou School als Werkplaats een rol kunnen spelen.
- **Groepsvoorlichting bieden** Sommige dingen komen binnen opleidingen vaker terug, bijvoorbeeld gameverslaving bij opleiding ICT. Met groepsvoorlichting kan in bredere zin preventief gehandeld worden en wordt het onderwerp uit de taboesfeer gehaald.

### Vanuit studenten

- **Nog grotere bekendheid SAW'er** Als de SAW'er zich in het begin van het jaar voorstelt, zijn alle studenten bekend met hem of haar.

---

<sup>16</sup> Friesland College (2019). [Monitor School Als Werkplaats. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen.](#)

## 7 Referentielijst

- Baart, A. (2001). *Een theorie van de presentie*. Utrecht: Boom Lemma Uitgevers.
- Cramer, K.M. (1999). Psychological Antecedents to Help-Seeking Behavior: A Reanalysis Using Path Modeling Structures. *Journal of Counseling Psychology*, 46, 3, 381-387.
- Denyer, D., Tranfield, D., & Aken, J. van (2008). Developing design propositions through research synthesis. *Organization Studies*, 29, 393-413.
- Friesland College (2016-2019). [Monitor School Als Werkplaats. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen.](#)
- Friesland College (2019, januari). [Koersplan Friesland College 2019-2022. Waar leren werkt.](#)
- Hantzi, A., Anagnostopoulos, F., & Alexiou, E. (2019). Attitudes Towards Seeking Psychological Help: An Integrative Model Based on Contact, Essentialist Beliefs About Mental Illness, and Stigma. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 26, 142-157.  
<https://doi.org/10.1007/s10880-018-9573-8>
- Ince, D., Yperen, T. van, & Valkestijn, M. (2019). [Top tien beschermende factoren. Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen.](#) Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Meurs, P. et al. (2016). *Een gedurfde ambitie. Veelzijdig samenwerken met kind en gezin*. Den Haag: Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.
- Nederlands Jeugdinstituut (2017). [Kenniskaart 'Kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp'.](#) Utrecht: Nji.
- Nji & ECBO (2021, juni). [Succesvolle aanpakken mbo-studenten in kwetsbare posities: een literatuurverkenning naar werkzame elementen.](#) Utrecht/'s-Hertogenbosch: Nji/ECBO.

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) is een onafhankelijk en betrokken kenniscentrum dat actuele kennis over jeugd, vakmanschap en de organisatie van het jeugdveld verzamelt, verrijkt, duidt en deelt.

Het Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO) doet wetenschappelijk verantwoord beleids- en praktijkgericht onderzoek in het beroepsonderwijs, deelt kennis uit onderzoek en maakt deze toepasbaar.

De academische begeleidingscommissie bestaat uit: Prof. Dr. A.E.M.G. Minnaert, Hoogleraar orthopedagogiek en klinische onderwijskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Dr. J. Metselaar, Lector Zorg voor de Jeugd NHL Stenden Hogeschool. Dr. P. Vuijk, Lector jeugdpreventie Hogeschool Rotterdam.



Dit onderzoek is gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek met projectnummer 40.5.19620.017

© 2022 Nederlands Jeugdinstituut, Expertisecentrum Beroepsonderwijs.

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Meer informatie over succesvolle aanpakken in het mbo: [Verbinding in de praktijk - mbo | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](#)